

2. SOCIALIZACE

Pro úspěch ve společnosti je potřebné osvojit si takové **vlastnosti a dovednosti**, které **preferuje daná společnost**. Proces osvojování si **způsobů chování** a seznamování se s **kulturním prostředím**, osvojení si **společenských norem**, plné přizpůsobení se společenskému životu, se nazývá **socializace**.

Každá **společnost** si v průběhu svého trvání vytvořila **představy** o tom, jakým způsobem by měli **jedinci vykonávat sociální role** dané jejich **pohlavím, věkem, postavením, profesí** apod., a které **hodnoty společnosti** by měli sdílet. Tyto své představy zahrnuje do **soustavy norem**, kterými **reguluje chování a prožívání** jedinců.

Vlivy na socializaci:

- Žádané.
- Mimosocializační – k procesu socializace neutrální.
- Protisocializační – negativně ovlivňují proces socializace.

ČINITELE SOCIALIZACE

Hlavními činiteli socializace jsou **sociální skupiny**, do nichž je jedinec **relativně trvale a pevně začleněn** a které proto mají možnost **dlouhodobého přímého působení**.

a) Rodina, škola a vrstevnické skupiny

Rodina jako **primární nositel kultury** poskytuje **základ norem a hodnot dané společnosti**. Rodinná výchova seznamuje dítě s **kulturními vzorci (tradice, zvyky, mravy, zákony, tabu** apod.) tím, že se dítě učí **respektovat požadavky rodičů** a je trestáno za jejich nesplnění.

Teorie skupinové socializace Judith Rich Harrisové – děti vychovávané ve stejné rodině stejnými rodiči nejsou tak podobné, jak bychom očekávali. **Rozdíly mezi sourozenci** mohou být výsledkem **rozdílných zkušeností**, jaké děti mají, a výsledkem **rozdílů, jak s nimi rodiče zacházejí**. Socializaci Harrisová chápe jako **výtvar** či **pohyb přes sérii vrstevnických kultur**.

Vztahy s přáteli (vrstevníky), sourozenci a učiteli mají potenciální vliv na psychologickou pohodu, motivaci a rozvoj kompetencí dítěte. Každý z těchto vztahů může zastávat **kompensační nebo projektivní funkce** v životě dítěte, když jiné sociální vztahy (především s **rodiči a prarodiči**) selhávají.

b) Socializace v podmínkách práce/ organizace

Primární cíle socializace mají zajistit **kontinuitu ústředních hodnot organizace** a poskytnout **novým pracovníkům rámec** reagování na pracovní prostředí a na koordinaci s jinými pracovníky. **Socializační proces** je **často spíše neformálním** než formálně plánovaným programem nebo instrukcí.

c) Masmédia

Masmédia mají nesporný **vliv na formování hodnot a norem společnosti**, například prezentace majetku, štíhlosti, módnosti jako atributů **uznávaného životního stylu**.

SOCIÁLNÍ UČENÍ

Člověk nemá pevně vrozené způsoby reagování a chování. Během života se učí chovat tak, jak je to nezbytné k uspokojení jeho potřeb.

Mechanismy socializace:

- a) **Imitace** – nápodoba vzoru.
- b) **Identifikace** – přijímáme vzor se vším všudy, až nakonec přestáváme pociťovat rozdíl mezi ním a námi – jejím vzorem jsou často rodiče.
- c) **Interiorizace** – nejvyšší forma sociálního učení, nevnímáme to jako přebírání, ale jako své vlastní názory, které si sami vytváříme.

Teorie sociálního učení Alberta Bandury

Bandura se zabýval **procesem napodobování** – prokázal, že napodobování se objevuje i tehdy, když **model nevidí, že dítě jeho chování napodobuje**, a tedy ho za ně **neodmění**.

Podle Bandury nové odpovědi na základě pozorování toho, jak se chová druhý, jsou možné díky **kognitivním schopnostem člověka**. **Podněty**, které se vyskytují při skutečném chování **vzoru**, se přemění **do mentálních obrazů**, které mohou být **později znovu vyvolány**. Tyto symbolické kognitivní schopnosti umožňují lidem přeměnit to, co se naučili, nebo kombinovat to, co pozorovali, **do nových schémat chování**.

KULTURA, SPOLEČNOST A OSOBNOST

Prostředí, do kterého člověk přichází **po narození**, představuje **komplex životních podmínek**, které na každého jedince kladou **specifické požadavky na adaptaci**. Tento komplex představuje **kultura jako souhrn všech společensky užitečných výsledků lidské práce, souhrn materiálních i nemateriálních společensky uznávaných hodnot**.

Psychologická funkce kultury se týká osvojení si **poznatků o světě, stýkání se s jinými lidmi** a komunikace s nimi, **dorozumívání se prostřednictvím symbolů**, shromažďování a odevzdávání **historických informací další generaci**. Proces, prostřednictvím kterého si člověk **osvojuje kulturu své společnosti**, se označuje jako **enkulturace**.

Pojmem **společnost** se rozumí **velké, komplexní a organizované společenské systémy**, které obsahují velký počet vzájemně **propojených subspolečností, podskupin a jedinců**, sdílejících společnou skupinu **přesvědčení, myšlenek, hodnot a zvyků**.

Určité **normy chování**, které jsou kolektivně akceptovatelné většinou příslušníků konkrétní společnosti, mohou být **explicitní a formální**, jiné však mohou zůstat **implicitní a neformální**. **Zákony** představují příklady **vysoce formalizovaných norem chování**, které určují **specifické druhy trestů za specifické chování** porušující normy dané společnosti. Mnohem více společenských norem však zůstává **neformálních a implicitních**, jakou jsou **zvyky nebo tradice a mravy**.